

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำ
วัดพัทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
สุดาวรรณ มีบัว^{1*}

Community Participation in Conservation and Traditional Inheritance of Lak
Phra Tang Num in Wat Pattasema Thadee Subdistrict, Lansaka District,
Nakhon Si Thammarat Province
Sudawan Meebua^{1*}

Received 23/04/2024 Revised 19/07/2024 Accepted 23/07/2024

<https://doi.org/10.60101/jla.2024.5.2.4762>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำของวัดพัทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจำนวน 381 คน และกลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำของวัดพัทธเสมาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมคิดและการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 2) ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำพบว่า ขาดเครือข่ายร่วมจัดงาน งบประมาณที่ใช้มีจำนวนมาก ช่างประกอบเรือพระส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีหน่วยงานรวบรวมองค์ความรู้ ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลประเพณี กลุ่มคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมประเพณีน้อย ควรเพิ่มความสามัคคีปรองดองกันในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำ ควรมีการสร้างตระหนักรู้ให้คนในชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของประเพณี ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพิ่มเครือข่ายการจัดงาน และร่วมสมทบงบประมาณ จัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการประกอบเรือพระ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับงานประเพณีการลากพระทางน้ำ และควรให้มีการติดตามและประเมินผลกิจกรรมประเพณี

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ประเพณีการลากพระทางน้ำ การอนุรักษ์และสืบสาน

Abstract

This research aimed to study community participation in the conservation and traditional inheritance of the Lak Phra Tang Nam (pulling a religious boat along the waterway) tradition at Patthasema Temple, Thadee Subdistrict, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province, the problems and obstacles of community participation, and guidelines for promoting the community participation. This

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities and Social sciences, Nakhon si Thammarat Rajabhat University

* Corresponding author e-mail: sudawan_mee @nstru.ac.th

mixed-method research collected data from 381 people; and for the qualitative target group, data were gathered from 40 people. The research tools used were a questionnaire, interview, document analysis form, participation and non-participation observation. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research showed that: 1) overall, community participation in the conservation and traditional inheritance of the Lak Phra Tang Nam tradition at Patthasema Temple was at an average level. The aspect with the highest level of participation was Participation in Receiving Benefits, followed by Participation in Operation, Participation in Thinking and Making Decisions, and Participation in Monitoring and Evaluating. 2) Problems and obstacles of community participation in conservation and traditional inheritance of Lak Phra Tang Nam found in this research were that it lacked the network to join in organizing the activities, it needed a lot of budget to organize the activities, most religious boat building artisans were elderly, there was no agency to collect the knowledge, it lacked the public relations for the traditional information, the new generation was less involved in the tradition, unity and harmony should be built in the community, and participation in receiving the benefits was not equal. 3) Guidelines for promoting the community participation in conservation and traditional inheritance of Lak Phra Tang Nam were as follows: awareness should be built among people in the community to realize the importance of this tradition, it should promote and create a cooperation network from all sectors, the network in organizing the activities should be increased and the budget should be contributed, the activities in communicating the knowledge of making religious boat should be organized, local curriculum about Lak Phra Tang Nam tradition must be created, and there should be the monitor and evaluation of this tradition.

Keywords: participation, Lak Phra Nam tradition, conservation and inheritance

บทนำ

ชักพระ หรือ ลากพระ เป็นประเพณีที่ชาวไทยพุทธในภาคใต้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คำว่า “ลากพระ” และ “ชักพระ” แต่ละท้องถิ่นใช้ต่างกันออกไป คำว่า ลาก คือ ดึงให้เคลื่อนไปบนพื้น ส่วนคำว่า ชัก คือ ดึงสายเชือกที่ผูกอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้สิ่งนั้นเคลื่อนไหวไปตามต้องการ ดังนั้นลากและชักจึงมีความหมายที่คล้ายกันแต่แตกต่างกัน ดังนั้นการลากพระคือการลากไปตามถนนทั่วไป แต่การชักพระคือการชักขึ้นเนินต้องใช้แรงหรือพลังที่มากกว่า

ประเพณีชักพระหรือลากพระเป็นประเพณีที่ชาวนครปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ยืนยันได้จากจดหมายเหตุของฮังจิง (หงีจิง) ภูมิภาคจีนซึ่งจารึกผ่านเมืองนครเพื่อไปยังประเทศอินเดีย ใน พ.ศ. 1272 ตามจดหมายเหตุนี้เรียกเมืองนครว่า โฮลิง ซึ่งก็คือตั้งมาหลิง หรือตามพรลิงค์ อันเป็นชื่อเดิมของเมืองนคร ในจดหมายเหตุตอนหนึ่งได้บันทึกเล่าการลากพระของเมืองนครไว้ว่า “พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งมีคนแห่แห่นออกจากวัดโดยประดิษฐานบนรถ มีพระสงฆ์และฆราวาสหมู่ใหญ่แวดล้อมมา มีการตีกลองและบรรเลงดนตรีต่าง ๆ มีการถวายของหอม ดอกไม้ และถือธงชนิดต่างๆ ที่ทอแสงในกลางแดด” สันนิษฐานว่าประเพณีลากพระเกิดขึ้นในประเทศอินเดียตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ ต่อมาชาวพุทธจึงได้นำเอาประเพณีของศาสนาพราหมณ์มาดัดแปลงให้ตรงกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ครั้งถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 อันเป็นวันสุดท้ายของพรรษา พระพุทธองค์ก็ทรงมีพระประสงค์ที่จะเสด็จกลับมนุษย์โลกทางบันไดทิพย์ที่พระอินทร์นิมิตถวาย บันไดนี้ประกอบด้วยบันไดทอง บันไดเงิน และบันไดแก้ว บันไดทองนั้นสำหรับเทพยดามาส่งเสด็จ อยู่เบื้องขวาพระพุทธองค์ บันไดเงินสำหรับบรรพมหมาส่งเสด็จพระพุทธองค์เสด็จมาถึงประตูนครสังกัสสะ ในเช้าตรู่ของวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 อันเป็นวันออกพรรษา พุทธบริษัทที่รอรับเสด็จอยู่เนืองแน่นนั้นล้วนเตรียมภัตตาหารไปถวายด้วย แต่เนื่องจากพุทธบริษัทที่รอรับเสด็จมีมากจึงไม่สามารถจะเข้าไปถวายภัตตาหารถึงพระพุทธองค์ได้ทั่วทุกคน จึงเอาภัตตาหารท้อไปไม้ส่งต่อ ๆ กันเข้าไปถวาย



ส่วนคนที่อยู่ไกลออกไปมาก ๆ จะส่งต่อกันก็ไม่ทันใจ จึงใช้วิธีห่อภัตตาหารด้วยใบไม้โยนไปบ้าง ปาบ้าง โดยถือว่าเป็นการถวายที่ตั้งใจด้วยความบริสุทธิ์ แต่มีผู้บางท่านอ้างว่าประเพณีห่อต้มหรือปัด เกิดจากความกัณการและไม่สมบูรณ์ของนครสังกัสสะ อันเป็นนครเล็ก และประชาชนที่ไปรอรับเสด็จพระพุทธองค์อยู่ก็เป็นคนยากจนเป็นส่วนใหญ่ คงหาได้แต่อาหารจำพวกต้มหรือปัดเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงมีประเพณีนำต้มไปทำบุญที่วัดในวัดในวันลากพระสืบมา (วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2521) ประเพณีลากพระของเมืองนครมี 2 ประเภท คือ ลากพระบกกับลากพระน้ำ ลากพระบก คือ การลากพระคือการลากนมพระ มีการอันเชิญพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรขึ้นประดิษฐานบนบุษบก แล้วแห่แห่นโดยการลากไปบนบกซึ่งต้องอาศัยคนลากเป็นจำนวนมาก เพราะสมัยโบราณใช้ล้อไม้เลื่อนนมพระจึงหนัก จึงต้องมีเชือกลากเป็นสองสาย ผู้ลากจะลากนมพระผ่านมาตามเส้นทาง เมื่อผ่านบ้านใครก็จะมาช่วยกันลากพระไปจนไกลพอสมควรแล้วจะมีคนจากบ้านอื่นมารับทอดต่ออย่างไม่ขาดสาย ลากก็เฮฮากันไป คนลากจะประสานเสียงบทร้องบทลากพระเพื่อเป็นการผ่อนแรงไปในตัว เช่น บทร้องที่ใช้ยังนิยมอยู่ถึงปัจจุบัน ลากพระน้ำ นิยมกันในพื้นที่ซึ่งมีสภาพเป็นที่ลุ่มมีลำคลองมาก มีการอันเชิญพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรขึ้นประดิษฐานบนบุษบกในเรือ แล้วแห่แห่นโดยการลากไปทางนี้ วัดส่วนใหญ่ที่อยู่ใกล้แม่น้ำลำคลองมักกระทำวิธีนี้ การเตรียมการเช่นเดียวกับการลากพระบก แต่เปลี่ยนจากนมพระบนล้อเลื่อนมาเป็นนมพระบนเรือ เรียกว่า เรือพระ โดยการนำเรือสองหรือสามลำมายึดโยงกันอย่างแข็งแรงจนเรือแยกจากกันไม่ได้ ทำเป็นเรือพระ เรียกว่า “การคาคเรือพระ” แล้วสร้างนมพระบนเรืออันเชิญพระลากไปประดิษฐานในเรือพระ (จันทรา ทองสมักร, 2541) จากหลักฐานในจดหมายเหตุของภิกษุอู๋จิ้งนี้ทำให้นักวิชาการบางคนเชื่อว่าประเพณีลากพระ ในภาคใต้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยศรีวิชัย ประเพณีลากพระของชาวใต้สมัยกรุงศรีอยุธยาเห็นว่าเป็นประเพณีที่ทั้งสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เมื่อนครศรีธรรมราชปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แม้แต่ผู้ตีกลอง ในงานลากพระก็ถือว่าสำคัญ จึงมีแจ้งไว้ในทำเนียบข้าราชการตกเป็นพระอัยการไว้ว่า “ขุนรันไกรถือศักดิ์คตินา 200 พนักงานตีกลองแห่พระ” ตำแหน่งนี้มีมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2558)

ปัจจุบันการลากพระ ชักพระของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชล้วนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองทั้งลากพระบกและลากพระทางน้ำ โดยเฉพาะการลากพระทางน้ำของวัดพัทธสีมาที่มีความน่าสนใจ ในพื้นที่ตำบลท่าดี อำเภอลานสกาที่เป็นอำเภอเดียว ได้รับขนานนามว่าเป็นที่เดียวที่มีประเพณีลากพระทางน้ำ หนึ่งเดียวในโลก ทั้งนี้มีความเป็นลักษณะพิเศษคือมีการลากพระทางน้ำและลากพระทางบกโดยใช้การลากจากแรงของคน ไม่ใช่ใช้รถลาก มีลักษณะเป็นเรือพระไม่มีล้อ ใช้เพียงเชือกมะนิลาในการลาก จากวัดไปสู่ม้าน้ำคลองที่ใกล้วัดเป็นทางลากแล้วลากเรือพระลงน้ำ ระยะทางไม่ไกลแต่ใช้เวลาในการลากพระประมาณ 2-3 ชั่วโมง เนื่องจากมีการให้จังหวัดการลาก จอดพักไป แห่นมพระไป ทานขนมต้มไป เล่นน้ำกันไป การจัดกิจกรรมดังกล่าวจะจัดในช่วงวันที่ 29-30 ตุลาคมของทุกปี ณ วัดพัทธสีมา โดยจะมีการประกอบเรือพระในวันที่ 27 ตุลาคมของทุกปี และจัดงานฉลองก่อนถึงวันลากพระ ในช่วงดังกล่าวมีการอันเชิญพระลากออกจากกุฏิ เข้าวิหารแต่งเครื่องทรงแล้วทำพิธีสมโภชในวิหาร ช่วงเย็นจะมีการออกบ้านจัดงาน และมีสมโภชกฐิน ภาคค่ำจะมีการแสดงมหรสพหนังตะลุงมโนราห์ ดนตรี แก้วบนพระลาก และในปี พ.ศ. 2566 เริ่มจัดงานในวันที่ 28-30 ตุลาคม พ.ศ. 2566 เพิ่มวันจัดงานมาอีก 1 วัน 1 คืน เพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีให้คนในชุมชนได้มาเที่ยวชม ซึ่งในแต่ละปีมีคนเข้าร่วมงานในกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในแต่ละกิจกรรมจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ จึงจะสามารถทำให้งานประสบความสำเร็จและมีการจัดงานเกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันประเพณีลากพระทางน้ำมีการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับประเพณีมีความเสี่ยงในการจะสูญหายอยู่ในระดับมาก (สมรภัช รอดเจริญ และคณะ, 2566) และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการประกอบเรือพระแบบโบราณ ภูมิปัญญาบางอย่างเริ่มจางหาย มีสิ่งใหม่เข้ามาทดแทน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยในหลายด้าน เช่น ด้านการทำพิธี ด้านเงินทุน และด้านการทำเรือพระ ช่างทำเรือพระหายาก และอุปกรณ์ประกอบเรือบางอย่างหายาก เพื่อให้ประเพณีลากพระทางน้ำได้รับการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีให้คงอยู่คู่กับตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชและสังคมไทยอย่างยั่งยืน จึงต้องมีการส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนในชุมชนสืบทอด ให้มีความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และได้เข้ามามีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในการสร้างการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ต้น

จนสำเร็จ รวมถึงจะมีแนวทางหรือกระบวนการใดที่จะส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีลากพระทางน้ำให้คงอยู่ ทั้งนี้จากการทบทวนงานวิจัยที่มีการศึกษาพบว่า ยังไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องประเพณีลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา มีเพียงการศึกษาพัฒนาการและพิธีกรรมกับการดำรงอยู่ของประเพณีลากพระทางน้ำเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานในประเพณีลากพระทางน้ำ งานวิจัยนี้จะสามารถช่วยทำให้เห็นภาพของบริบทของประเพณีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน และปัญหาที่เป็นอุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่สามารถดำเนินการได้

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีลากพระทางน้ำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบพร้อมกัน (Convergent Parallel Design) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรของตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 7,874 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรของตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างวิธีของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) มีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน 0.05 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 381 คน โดยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามสัดส่วนประชากรของแต่ละหมู่บ้านของตำบลท่าดี

กลุ่มเป้าหมาย (Target Groups) สุ่มตัวอย่างแบบแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ บุคคลที่สามารถสื่อสารแสดงความคิดเห็นและมุมมองของตนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 40 คน ประกอบด้วย ตัวแทนประชาชน จำนวน 20 คน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านวัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 1 คน ตัวแทนสถานศึกษาในชุมชน จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน ตัวแทนกรรมการวัด 4 คน ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 3 คน ตัวแทนกลุ่มเอกชน จำนวน 1 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตด้านเนื้อหา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำ ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำ วัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช



ผู้วิจัยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยกรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Evaluation) ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี ลากพระทางน้ำ (Cohen and Uphoff, 1977, pp.7-9)

ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนา ตำแหน่งในชุมชน ระยะเวลาการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนครั้งเข้าร่วมประเพณี และตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีลากพระทางน้ำ

ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2566 – มีนาคม พ.ศ. 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม และข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 คน และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นปรนัย (Objectivity) หรือการใช้ภาษา โดยใช้การประเมินค่า 3 ระดับ คือ เหมาะสม ไม่แน่ใจ และไม่เหมาะสม เป็นเครื่องมือในการประเมิน แล้วนำเครื่องมือมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือได้ค่าดัชนี IOC ต้องมากกว่า 0.5 มาคำนวณค่า IOC เป็นรายข้อคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.67-1.00 ผลจากหาค่า IOC = 0.90 และนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการนำไปใช้ Try out กับประชากรจำนวน 30 คน ที่มีคุณลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ พิจารณาความสัมพันธ์และสอดคล้องระหว่างกันของข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970, p.161) ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.95

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัวและจึงยุติการเก็บข้อมูล โดยวิธีการพัฒนาเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ มีการศึกษาเอกสารการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัยและผลการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม ดำเนินการในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค แนวทางการพัฒนา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในประเด็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในประเพณีลากพระทางน้ำ เพื่อให้ได้ความชัดเจน ครอบคลุมมากขึ้น

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ 1. ด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบที่มาจากแหล่งข้อมูลว่ามีความถูกต้อง เช่น จากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล 2. ด้านการวิจัย เป็นการตรวจสอบจากการเก็บข้อมูลในภาคสนามทั้งจากผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยหลังการเก็บข้อมูลแล้วมาบันทึกข้อมูลด้วยกัน และ 3. ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล เป็นการตรวจสอบจากหลายวิธี

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ในการวิจัยแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ โดยมีการใช้สถิติในวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา (Descriptive

Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน 4 ด้าน ในส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลจากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการลากพระทางน้ำของวัดพัทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่ศึกษารักรังนี้ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 55.1 และ 44.9 มีอายุอยู่ระหว่าง 41-60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมาได้แก่ 20-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.1 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.4 รองลงมาได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 21.5 มีสถานภาพสมรสแต่งงานแล้วอยู่ด้วยกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาคือสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 31.8 มีอาชีพหลักเกษตรกรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมา คือนักเรียน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.7 และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 59.3 รองลงมารายได้ต่อเดือน 15,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.2 มีภูมิลำเนาเป็นคนดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 91.9 มีระยะเวลาการอาศัยในชุมชนมากที่สุด 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 65.6 รองลงมา 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.5 ผู้ตอบเป็นประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 77.2 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 14.2 ประชาชนส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 54.6

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำ

2.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.78 (S.D.=1.035) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.76 (S.D.= 0.82) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 2.80 (S.D.= 1.03) ด้านการมีส่วนร่วมคิดและการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย 2.46 (S.D.= 1.13) และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย 2.07 (S.D.= 1.10) ในรายข้อ พบว่า โดยส่วนใหญ่คิดว่าประเพณีการลากพระทางน้ำ สามารถอนุรักษ์และสืบสานประเพณีให้ยั่งยืนอยู่คู่กับวัดและชุมชนได้ตลอดไปอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.12 (S.D.= 1.00) และชุมชนได้รับประโยชน์จากกิจกรรมประเพณีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.07 (S.D.=0.94) รู้สึกภาคภูมิใจเมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและชุมชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.04 (S.D.=1.05) และกิจกรรมประเพณีสร้างความสามัคคีให้กับบุคคล ชุมชน วัด และผู้นำท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.90 (S.D.=0.97) กิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำ มีความรู้สึกที่ดีต่อบุคคล ชุมชน วัด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D.= 1.11) และการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำ มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.65 (S.D.= 1.33) โดยทั้งหมดอยู่ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาติดตามและประเมินผลกิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำ มีค่าเฉลี่ย 1.93 (S.D.=1.09) การมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น อันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผนการจัดงานประเพณีการลากพระทางน้ำ มีค่าเฉลี่ย 2.06 (S.D.=1.12) การมีส่วนร่วมในการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายหลังการจัดงานประเพณีกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัด หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงกิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำ ให้มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 2.07 (S.D.=1.08) การมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการจัดกิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำ และการมีส่วนร่วมในการให้คำติชมถึงผลการดำเนินงานประเพณีแล้ว



สะท้อนกลับไปให้กับคณะกรรมการจัดกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 (S.D.=1.04) และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ มีค่าเฉลี่ย 2.21 (S.D.=1.17) ทั้งหมดอยู่ในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.80 (S.D.=1.03) พบว่า มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำของตำบลท่าดี เช่น ร่วมประกอบเรือพระ ร่วมลากพระ ร่วมงานประเพณี มีค่าเฉลี่ย 3.61 (S.D.= 1.31) มีส่วนร่วมในการจัดการ ดูแลความเรียบร้อย และทำความสะอาดบริเวณวัดภายหลังกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ มีค่าเฉลี่ย 2.78 (S.D.=1.34) การมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ มีค่าเฉลี่ย 2.74 (S.D.=1.30)

2.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า **ด้านร่วมคิดและตัดสินใจ** มีการประชุมเตรียมงาน โดยมีท่านเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดเป็นคณะกรรมการประชุมขับเคลื่อนงาน และมีผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่วัดตั้งอยู่ ผู้ใหญ่บ้าน อดีตกำนัน ส.อบต. มีตัวแทนประชาชนผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป ช่วยกันแสดงความคิดเห็นในการจัดงานและร่วมกำหนดกิจกรรม มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนรับทราบข้อมูลในการประชุมเตรียมงานผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าดี ประชาสัมพันธ์ผ่านเวทีประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนรับทราบ วัดจะมีผู้ร่วมกิจกรรมประจำปีที่ได้รับหน้าที่หลัก โดยเฉพาะกลุ่มที่รับผิดชอบงานในครัว กลุ่มประกอบเรือพระ กลุ่มจัดสถานที่ มาร่วมพัฒนาวัดปรับพื้นที่เส้นทางในวันลากพระตลอดเส้นทางบกและทางน้ำ นอกจากนี้ คณะกรรมการวัดและผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านมีการวางแผนกิจกรรม เลือกกิจกรรม ปกษาหาหรือ และเสนอปัญหาของปีที่ผ่านมาและร่วมหาทางแก้ไข เช่น ปกษาหาหรือและเสนอปัญหาประเด็นที่จอตลอดไม่เพียงพอ การจราจรที่ติดขัด ปัญหาจำนวนร้านค้า แล้วหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยกัน **ด้านร่วมดำเนินการ** วัดมีคณะกรรมการของวัดที่พร้อมแล้ว การทำหน้าที่หลักในการจัดเตรียมงานร่วมกันกับเจ้าอาวาสวัดและตัวแทนชุมชน และประชาชนทั่วไป จึงได้มีการจัดเตรียมงานดำเนินการในกิจกรรมประกอบเรือพระ โดยการประชุมเพื่อวางแผน และแสดงความคิดเห็นและลงมือทำ มีการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีเป็นไปโดยธรรมชาติ คือ ทั้งโดยวาจาและการสื่อสารผ่านคนที่มาวัด มีการตรวจสอบอุปกรณ์ก่อนว่ามีอะไรต้องเตรียมหรือซ่อมบ้างก่อนการประกอบเรือ ชุมชนสามารถร่วมกันสละเงินหรือวัสดุอุปกรณ์หรือแรงงาน มาช่วยกันดำเนินการในส่วนการประกอบเรือพระ คณะกรรมการวัดกับวัดจะมีการจัดการ ดูแลความเรียบร้อย และทำความสะอาดบริเวณภายในวัดทั้งก่อนและภายหลังประเพณี จะมีชาวบ้านจะมาช่วยเตรียมสถานที่ปรับภูมิทัศน์ ถากถางหญ้า โดยใช้แรงงานคนและรถไถก่อนจะทำให้การลากพระสะดวกขึ้นโดยไม่คิดเงินกับวัด ประชาชนทั้งตำบลจะมาร่วมงานประเพณีมากกว่าวันเตรียมงาน และมาร่วมงานประเพณีพิธีกรรมตั้งแต่หัวรุ่ง เปลี่ยนชุดพระลากแล้วนิมนต์ขึ้นเรือพระที่ตกแต่งไว้ เสร็จแล้วทำพิธีกรรมแล้วรอนพิธีตักบาตรเทโวและตักบาตรหน้าเรือพระ แล้วจึงเริ่มลากเรือพระไปจนถึงลำคลองท่าดี มีจุดจอดเรือพระ แล้วกลับไปร่วมพิธีทอดกฐินประจำปีของวัด ช่วงเย็นจึงไปลากเรือพระกลับวัดทางเดิม ในตอนลากเรือพระกลับคนจะมีจำนวนน้อยกว่าช่วงเช้า ส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่อยู่ใกล้วัดมีทั้งกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ และเด็ก วัยรุ่นจะน้อยมาก ประเพณีนี้มีความสำคัญโดยส่วนใหญ่มองว่าเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มและเครือข่ายในชุมชน **ด้านร่วมรับผลประโยชน์** การจัดกิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีต่อกันระหว่างคนในชุมชน เพราะผู้คนมีความรู้สึกที่ดีต่อบุคคล ชุมชน วัด จากการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำด้วยความเลื่อมใส ศรัทธา ผ่านประเพณีพิธีกรรมบูชาพระลาก สรงน้ำพระลาก พิธีกรรมเรือพระลาก การทำพิธีอันเชิญพระลาก การแต่งกายพระลาก การตกแต่งเรือพระ และนิมนต์พระลากขึ้นเรือ การตักบาตร และการลากพระ จุดเด่นของวัดพุทธเสมามีพระลากที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนบนบานสิ่งใดได้ตั้งใจสมปรารถนา ทำให้วัดมีชื่อเสียงและมีผู้คนมากราบไหว้ขอพรอยู่เสมอ ส่งผลต่อประเพณีโบราณที่ยังคงอยู่ ประเพณีลากพระทางน้ำที่ยังคงหลงเหลืออยู่เพียงวัดเดียวในอำเภอลานสกา จากกิจกรรมดังกล่าวประชาชนในพื้นที่จึงรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ มองว่าลากพระทางน้ำก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นมาถึงปัจจุบัน ชุมชนเองก็มีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการจัดงานดังกล่าว เพราะมีนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกมาชมและภายในพื้นที่ ภาคค่ำมีการสมโภชเรือพระมีการแสดงมหรสพและมีกิจกรรมอื่น ๆ ประชาชนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง รวมถึงนักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวงานนี้

รุ่งสว่างก็จะมีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการนำข้าวปลาอาหารมาตักบาตร และตักบาตรหน้าพระลาก นิมนต์พระลากขึ้นเรือพระแล้วทำพิธี ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจต่อความศรัทธาที่มีต่อศาสนาพุทธที่มีมายาวนาน กิจกรรมประเพณีสร้างความสามัคคีให้กับบุคคล ชุมชน วัด และผู้นำท้องถิ่นทำให้ชุมชน และ**ด้านร่วมติดตามประเมินผล** ประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าดีมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมประเพณีน้อย มีเพียงแต่การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะ คำติชมถึงผลการดำเนินงานกันเองอย่างไม่เป็นทางการ การดำเนินงานของชุดคณะกรรมการและผู้นำชุมชนและกลุ่มประชาชนทั่วไปจะมีการประชุมแลกเปลี่ยนกันภายหลังการจัดงาน ทั้งนี้การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายหลังการจัดงานประเพณี เพื่อได้ใช้ปรับปรุงกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำให้มีความเหมาะสมในปีถัดไป เพื่อได้ผลและข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ยังเป็นการสรุยอดเงินที่ได้รับจากกฐินของแต่ละปี และการทำบุญและหยอดตู้พระลาก ซึ่งแจกจ่ายการใช้จ่ายเงินในการจัดเตรียมงานทั้งหมดของคณะกรรมการวัดกับวัดและผู้นำชุมชน ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาติดตามและประเมินผลกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ

3. ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำวัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดทำเรือพระและกิจกรรมของประเพณีลากพระทางน้ำ ใช้งบประมาณของวัดพุทธเสมาทั้งหมดจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ผ่านการใช้ในรูปแบบคณะกรรมการ ดังนั้น การใช้จ่ายเงินจึงไม่มีการประมาณการก่อนการจัดงานจึงทำให้งบประมาณอาจจะบานปลายได้ง่าย และอาจทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมได้**ทุกกระบวนการได้จริง ประชาชนในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วม วัดกับคณะกรรมการวัด ดำเนินการรับผิดชอบเป็น**หลัก ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งตำบลมาร่วมด้วยช่วยกัน และประชาชนที่มาช่วยงานโดยส่วนใหญ่มีหน้าที่หลักที่**ทำเป็นประจำทุกปี กลุ่มวัยรุ่นมีน้อยมากที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีลากพระทางน้ำ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน**เครือข่ายในการจัดงานประเพณีลากพระทางน้ำมีน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านประเพณีการลากพระทางน้ำ การรับรู้ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระทางน้ำ ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีการลากพระทางน้ำ ไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมประเพณีการลากพระทางน้ำให้เป็นหมวดหมู่ การขาดแคลนบุคลากรหรือปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการประกอบเรือพระที่มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบเรือพระมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะการขาดแคลนช่างไม้ที่จะประกอบเรือพระอย่างเข้าใจและสื่อความหมายโบราณเพื่อการฟื้นฟูประเพณี ต้องเพิ่มและสร้างความสามัคคีปรองดองของชุมชนเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จ ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนกับวัดกับประเพณีลากพระทางน้ำ ดังนั้นในอนาคตอันใกล้ขั้นตอนการประกอบเรือพระ หรือขั้นตอนพิธีกรรมอาจค่อย ๆ เลือนหายเพราะมีผู้สูงอายุเป็นผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น ขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการประกอบเรือพระ การประดับเรือพระตามหลักโบราณ และการถ่ายทอดความรู้เรื่องพิธีกรรม **การมีส่วนร่วมในการรับ****ผลประโยชน์** การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากเรื่องราวที่ผ่านมาในช่วงรอยต่อของปัญหาภายในวัดและทรัพย์สินของวัด จึงทำให้มีประชาชนกลุ่มเดิมกับกลุ่มใหม่ที่มาเป็นคณะกรรมการวัด จึงทำให้บางกลุ่มบทบาทหายไป แม้ว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกที่ดีต่อบุคคล ชุมชน วัด มีความภูมิใจ จากการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำและคิดว่ากิจกรรมประเพณีสร้างความสามัคคีให้กับบุคคล ชุมชน วัด และผู้นำท้องถิ่น และต้องมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำให้มากขึ้นและต่อเนื่อง เพราะในปัจจุบันมีการประชาสัมพันธ์เพียงวันใกล้ถึงงานประเพณีเท่านั้น **และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล** ภายหลังกิจกรรมการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระทางน้ำ มีเพียงการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเองอย่างไม่เป็นทางการภายหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำ จึงไม่ได้สะท้อนผลออกมาให้เห็นชัดและครอบคลุมทุกด้าน



4. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำวัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า

4.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการสร้างตระหนักรู้ให้คนในชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ ของประเพณีการลากพระทางน้ำที่เป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียว มีคุณค่า และมีประวัติความเป็นมายาวนาน ส่งเสริมและสร้าง เครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ชุมชน สถานศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน วัด องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม โรงเรียน และประชาชน เพื่อการขับเคลื่อนประเพณี สู่ท้องถิ่นและสู่สากล ลงมือปฏิบัติแบบท้องถิ่นแต่จัดเทศกาลประเพณีสู่สากลได้ โดยส่งเสริมให้มีการประชุม หรือจัดเวที ประชาคมอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุม วางแผน กำหนดทิศทางในการอนุรักษ์และสืบสาน ประเพณีการลากพระทางน้ำ และควรมีการประมาณการค่าใช้จ่ายก่อนงาน เพื่อเป็นการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างเป็น ระเบียบ

4.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรส่งเสริมให้ประชาชนจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร เพื่อการอนุรักษ์ และสืบทอดประเพณีลากพระทางน้ำ ให้ทุกกลุ่มวัยเข้าร่วม และเน้นส่งเสริมกลุ่มเยาวชน (กลุ่มวัยรุ่น) ให้เข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้เรื่องประเพณีการลากพระทางน้ำ การประกอบเรือพระทางน้ำ ประวัติความเป็นมาของพระลาก วัดพุทธเสมาและความศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐควรมีการจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการลากพระทางน้ำของ ท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อกระตุ้นเตือนคนในชุมชนเห็นถึงคุณค่าของประเพณีดั้งเดิม เพิ่มเครือข่ายการจัดงาน และ ร่วมสมทบงบประมาณ เพิ่มการประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง การประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมการถ่ายทอด องค์ความรู้ในการประกอบเรือพระ การตกแต่งเรือพระตามหลักโบราณ และการถ่ายทอดความรู้เรื่องพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือพระ ต้องมีจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับงานประเพณีลากพระทางน้ำ เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน

4.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการทำกิจกรรมร่วมกันภายใน ชุมชนเกี่ยวกับพระลาก เกี่ยวกับเรือพระลาก เกี่ยวกับวัดพุทธเสมา โดยการนำของผู้นำชุมชนที่จะมีบทบาทในการชักนำให้คน ในชุมชนเห็นความสำคัญของประเพณีหนึ่งเดียวที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมทุก กระบวนการ และกระตุ้นจิตสำนึกของคนในชุมชนให้รู้สึกเป็นเจ้าของอย่างมีความรักและความสามัคคี โดยส่งเสริมการมีส่วน ร่วมในการรับผลประโยชน์ให้เท่าเทียมกัน การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ สัมพันธ์ในชุมชนให้ประชาชนเข้าร่วมเตรียมการ ประเพณีจนถึงประเมินผลการจัดงานเป็นระยะเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม ประเพณีลากพระทางน้ำยังคงมีความเป็นประเพณี โบราณที่ปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย จึงควรมีส่งเสริมให้อนุรักษ์ฟื้นฟู พัฒนาให้เป็นไปตามประเพณี ดั้งเดิมแต่โบราณตามที่สามารถทำได้

4.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมิน การติดตามประเมินผลกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ การ ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลังการจัดงานประเพณีกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัด หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อปรับปรุง กิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำให้มีความเหมาะสม การเสวนาและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการจัด กิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ และควรมีการสร้างร่วมมือให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาติดตามและประเมินผลกิจกรรม ประเพณี

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมาภาพ รวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมคิดและการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพัตรา คงขำ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอด ประเพณีการลากพระบก ของอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบกของอำเภอพิบูลย์ ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบกภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) ร่วมคิดและตัดสินใจ มีการเชิญผู้นำมาประชุมเพื่อร่วมคิดตัดสินใจ เสนอความคิดเห็นในการ จัดกิจกรรม (2) ร่วมดำเนินการ ร่วมเสียสละทรัพย์สิน แรงงาน โดยแบ่งงานกันทำ (3) ร่วมรับผลประโยชน์ ภาคภูมิใจ ต่ออัตลักษณ์ประเพณีท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้กับชุมชน (4) ร่วมติดตามประเมินผล ด้วยการพูดคุย แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะถึงผลการดำเนินงาน

2. ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำวัดพัทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดทำเรือพระและกิจกรรมของประเพณีลากพระทางน้ำ ใช้งบประมาณของวัดพัทธเสมาทั้งหมดจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ผ่านการใช้ในรูปแบบคณะกรรมการ ดังนั้นการใช้จ่ายเงิน จึงไม่มีการประมาณการก่อนการจัดงานจึงทำให้งบประมาณอาจจะบานปลายได้ง่าย และอาจทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในตัดสินใจได้ทุกกระบวนการได้จริง การรับฟังการชี้แจงหรือแจ้งข่าวสารการจัดประชุม กำหนดขั้นตอนหรือกิจกรรมประเพณี การเสนอปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมหาแนวทางแก้ปัญหาในกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำยังคงมีน้อย ประชาชนในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมวัดกับคณะกรรมการวัดดำเนินการรับผิดชอบเป็นหลัก ประชาชนที่มาช่วยงาน โดยส่วนใหญ่มีหน้าที่หลักที่ทำงานประจำทุกปี กลุ่มคนรุ่นใหม่มีน้อยมากที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีลากพระทางน้ำ

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เครือข่ายในการจัดงานประเพณีลากพระทางน้ำน้อย เพื่อเข้ามาช่วยมามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมประเพณี การขาดการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมประเพณีการลากพระทางน้ำให้เป็นหมวดหมู่ การขาดแคลนบุคลากรหรือปราชญ์ชาวบ้าน ด้านการประกอบเรือพระที่มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบเรือพระมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจ ต้องเพิ่มและสร้างความสามัคคีปรองดองของชุมชนเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จ ความพร้อมเพียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนกับวัด ในอนาคตอันใกล้ขั้นตอนการประกอบเรือพระ หรือขั้นตอนพิธีกรรมอาจค่อย ๆ เลือนหายเพราะมีผู้สูงอายุเป็นผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น ขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการประกอบเรือพระ และการถ่ายทอดความรู้เรื่องพิธีกรรม

2.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากเรื่องราวที่ผ่านมาในช่วงรอยต่อของปัญหาภายในวัดและทรัพย์สินของวัด จึงทำให้มีประชาชนกลุ่มเดิมกับกลุ่มใหม่ที่มาเป็นคณะกรรมการวัด จึงทำให้บางกลุ่มบทบาทหายไป แม้ว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกที่ดีต่อบุคคล ชุมชน วัด มีความภูมิใจ จากการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีและคิดว่ากิจกรรมประเพณีสร้างความสามัคคีให้กับบุคคล ชุมชน วัด และผู้นำ เห็นว่าสามารถอนุรักษ์และสืบสานประเพณีให้ยั่งยืนอยู่กับวัดและชุมชน ต้องมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำให้มากขึ้นและต่อเนื่อง เพราะในปัจจุบันมีการประชาสัมพันธ์เพียงวันใกล้ถึงงานประเพณีเท่านั้น

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมิน ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานน้อยมาก กิจกรรมการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระทางน้ำ มีเพียงการพูดคุย แลกเปลี่ยนกันเองอย่างไม่เป็นทางการภายหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมประเพณีการลากพระทางน้ำ จึงไม่ค่อยได้สะท้อนผลออกมาให้เห็นชัดและครอบคลุมทุกด้านนัก จึงเป็นเพียงเรื่องเล่าจากปากต่อปาก บางเป็นเรื่องจริง บางเป็นเรื่องไม่จริง

จากปัญหาอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพัตรา คงขำ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบก ของอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบกของอำเภอพิบูลย์ ปัญหา



อุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบวกราชอยู่ ในระดับมาก 2) ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และ สืบทอดประเพณีการลากพระบวกราช พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนช่างทำเรือพระบวกราช ไม่มีหน่วยงานรวบรวม องค์ความรู้ ขาดการรวมกลุ่ม ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจมาจากหน่วยงานภาครัฐ การรับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระไชยยา วัฒนบรรเลง (2552) ได้ศึกษาการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการแห่เรือบวกราชจังหวัดเพชรบุรีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของประเพณีการแห่เรือบวกราชจังหวัดเพชรบุรี คือการละเล่นมีรูปแบบเรียบ ๆ ไม่สลับซับซ้อน จึงไม่ตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกของผู้ดูหรือผู้ชม ไม่ได้ได้รับความสนใจจากกลุ่มเยาวชน พ่อเพลง แม่เพลง ปัจจุบันลดจำนวนลงเรื่อย ๆ จึงขาดผู้สืบทอด มีความบันเทิงรูปแบบใหม่ ๆ ไหลบ่าเข้าสู่จังหวัดเพชรบุรี จึงดึงความสนใจจากผู้คนที่ได้มากกว่าการละเล่นพื้นบ้าน และองค์กรภาครัฐ ยังทำงานไม่ประสานกันต่างฝ่ายต่างทำ และไม่ให้ความสนใจเพลงพื้นบ้านเท่าที่ควร

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำทั้ง 4 ด้านในระดับน้อย อันเนื่องจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาอิทธิพลในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการถ่ายทอดการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของประเพณีท้องถิ่นไปสู่เยาวชนรุ่นหลังนั้นลดลง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงวัยรุ่นในชุมชนเอง การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ สมพงษ์ จิตระดับ และอัญญาณี บุญซื่อ (2551) เรื่อง สิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชนในหัวข้อย่อยสถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นในภาพรวมของเด็กไทยในชุมชนท้องถิ่นที่ขยายเติบโตเป็นเมืองใหญ่ เด็กไทยมีอนาคตอันใกล้ที่จะมีคุณลักษณะเด่นชัด เช่น เด็กในท้องถิ่นที่เจริญจะเป็นกลุ่มบริโภคนิยมสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ พฤติกรรมการแสดงออกก้าวร้าวรุนแรง การแสวงหาความรู้และการมีเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต ขาดจิตอาสาและจิตสำนึกสาธารณะ เข้าวัด โบสถ์ มีสยิดน้อยลง สูญสิ้นความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย คลั่งไคล้ในวัฒนธรรมต่างประเทศ ในสถานการณ์ดังกล่าวนี้จึงต้องมีการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อกลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยการใช้รูปแบบเครือข่ายทางสังคมช่วยขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำ

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำวัดพุทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการสร้างตระหนักรู้ให้คนในชุมชน เล็งเห็นถึงความสำคัญของประเพณีการลากพระทางน้ำที่เป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียว มีคุณค่า และมีประวัติความเป็นมายาวนาน ควรส่งเสริมให้ประเพณีส่งต่อ ควรส่งเสริมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ชุมชน สถานศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม โรงเรียน และประชาชน เพื่อการขับเคลื่อนประเพณีสู่ท้องถิ่นและสู่สากล ปฏิบัติแบบท้องถิ่นแต่จัดเทศกาลประเพณีสู่สากลได้ ควรส่งเสริมให้มีการประชุมหรือจัดเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำ และมีการวางแผนงานการใช้โดยการประมาณการใช้จ่ายก่อนงาน เพื่องบประมาณการจัดงานจะไม่บานปลายและเงินไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระศบสวิน แสนสุริวงศ์ และธีรชัย บุญมาธรรม (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้ร่วมตัดสินใจผลการประกวดต้นเทียนพรรษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการทำต้นเทียนพรรษา และควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันทำเทียนพรรษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัครศิริ ลาปี่ และธรากร สิทธิโชค (2566) เรื่อง ปฏิบัติการทางวัฒนธรรมบนฐานการเสริมพลังชุมชนพื้นที่อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี: ความท้าทายของการประกอบสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ประเพณีล่องเรือในบริบทร่วมสมัย พบว่า จุดต่อการดำรงไว้ซึ่งประเพณีล่องเรือให้อยู่รอดคือ

การต่อยอดคุณค่าอัตลักษณ์ชุมชนผ่านข้อเสนอการสร้างชุมชน ดำเนินการสอดคล้องกับการสร้างเครือข่าย วิศวกรรมระบบคิด ความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมจากภาครัฐสู่การแทนที่ด้วยประชาชน ขับเคลื่อนหุ้นส่วนการพัฒนาให้อำนาจชุมชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีอย่างองค์รวมบนฐานการสร้างวัฒนธรรมเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3.2 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรส่งเสริมให้ประชาชนจัดตั้งกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระทางน้ำในทุกกลุ่มวัยเข้าร่วม และเน้นส่งเสริมกลุ่มเยาวชนให้มากขึ้น ให้ความรู้เรื่องประเพณีการลากพระทางน้ำ การประกอบเรือพระ พระลากวัดพัทธเสมา ควรมีการจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการลากพระทางน้ำ เพื่อกระตุ้นเตือนคนในชุมชนเห็นถึงคุณค่าของประเพณีดั้งเดิม เพิ่มเครือข่ายการจัดงาน และร่วมสมทบงบประมาณ เพิ่มการประชาสัมพันธ์ ประกาศเชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการประกอบเรือพระ การตกแต่งเรือพระตามหลักโบราณและพิธีกรรม จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อ่อนตา ยวนเกิด (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการทำเรือพระบกในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับ การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการทำเรือพระบก พบว่า บทบาทของช่างทำเรือพระในท้องถิ่นกำลังเปลี่ยนไป การประกวดเรือพระบกในงานประเพณีทำให้เริ่มมีวัดที่จ้างช่างขาดความร่วมมือจากชาวบ้านเช่นแต่ก่อน ขาดการถ่ายทอดและการเรียนรู้ภูมิปัญญาเชิงช่างในการทำเรือพระบกระหว่างคนในชุมชน ควรมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเชิงช่างทำเรือพระบก ควบคู่กันไปเพื่อให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงรูปแบบและคุณค่าของเรือพระบกและภูมิปัญญาเชิงช่าง เพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ยังความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภาพิมล สีไหม (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมประเพณีซึกพระของเทศบาลตำบลวัดประดู่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัด สุราษฎร์ธานี พบว่า ประเพณีซึกพระทำให้เกิดความรักความสามัคคี เทศบาลจึงได้มีบทบาทในการส่งเสริมประเพณีซึกพระด้วยการสนับสนุนงบประมาณ การจัดงานสมโภช การแสดงธรรมเทศนา และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีซึกพระไว้ให้ลูกหลาน เทศบาลควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หรือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อจัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ การบรรจุเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมถึงการจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

3.3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนเกี่ยวกับพระลาก เรือพระลาก วัดพัทธเสมา โดยการนำของผู้นำชุมชนที่จะมีบทบาทในการชักนำส่งเสริมให้ประชาชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน และกระตุ้นจิตสำนึกของคนในชุมชนให้รู้สึกเป็นเจ้าของอย่างมีความรักและความสามัคคี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ให้เท่าเทียมกัน โดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์สัมพันธ์ในชุมชนให้ประชาชนเข้าร่วมเตรียมการประเพณีจนถึงประเมินผลการจัดงานเป็นระยะ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมควรมีส่งเสริมให้อุรักษ์ฟื้นฟู พัฒนาให้เป็นไปตามประเพณีดั้งเดิมแต่โบราณตามที่สามารถทำได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพัตรา คงขำ และเครือวัลย์ คงขำ (2561) เรื่องแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระบกของตำบลเขาใหญ่อำเภออ่าวลึกจังหวัดกระบี่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระบกและแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระบกของตำบลเขาใหญ่อำเภออ่าวลึกจังหวัดกระบี่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์ให้ชัดเจนต่อเนื่อง มีการให้ความรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนมีระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงาน ประกาศเกียรติคุณผู้ที่มีผลงาน การอนุรักษ์รวมกลุ่มพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ ปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

3.4 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมิน ภายหลังจากจัดงานประเพณีมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัด หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสรุปงานและปรับปรุงกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำให้มีความเหมาะสม การเสวนาและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการจัดกิจกรรมประเพณีลาก



พระทางน้ำ และควรสร้างความร่วมมือให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาติดตามและประเมินผลกิจกรรมประเพณีลากพระทางน้ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา คงขำ (2565) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอด ประเพณีการลากพระบก ของอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมผสานผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบกภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณี การลากพระบก ควรสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของประเพณี ให้ความรู้ผ่านระบบและ นอกระบบโรงเรียน จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร ปรับปรุงประเพณีให้เหมาะสมกับยุคสมัย สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และส่งเสริมให้เปิดเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่อง

จากแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านข้างต้น กลุ่มวิจัยรุ่นในชุมชน นักเรียน นักศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมที่ในประเพณีลากพระทางน้ำให้มากขึ้น ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบสาน ประเพณี เข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีลากพระทางน้ำของชุมชนอย่างลึกซึ้ง มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบนอกชั้น เรียนตามหลักการพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการมีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้องกับจิตใจและความรู้สึกนึกคิด ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม เป็นแรง กระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็น ความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไป เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือ และร่วมรับผิดชอบ (Davis & Newstrom, 1989, p.58) นำไปสู่การอนุรักษ์และสืบสานให้ประเพณีลากพระทางน้ำมีความยั่งยืน สามารถนำประเพณีสู่การท่องเที่ยวอย่าง เข้มแข็งโดยผ่านพลังเครือข่ายทางสังคมของพื้นที่วัฒนธรรม เพราะความตระหนักคุณค่าหรือความเป็นอยู่ของประเพณีให้ เกิดขึ้นภายในจิตใจและออกมาเป็นจิตสำนึกของชุมชน ต้องเกิดจากความรักความผูกพันในชาติกำเนิดและความภาคภูมิใจใน ประเพณีของท้องถิ่น เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นโดยชุมชนและเพื่อชุมชน จึงเป็นหน้าที่ที่ต้องคนต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ สืบสาน ดูแลไม่ให้สูญหายไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุม และร่วมกำหนดนโยบาย กิจกรรม การติดตามผลประเมินผล ประเพณีร่วมกัน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชน เมื่อได้ทราบสถานการณ์บริบทของระดับการมีส่วนร่วมจะได้สร้างจิตสำนึก ที่ดีต่อตนเองและชุมชนในการร่วมอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำ สามารถไปส่งเสริม กระตุ้นให้ประชาชนใน ชุมชนสนใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและความสำคัญของประเพณีลากพระทางน้ำ เพื่อรับรู้คุณค่าประเพณี อันจะ นำไปสู่การกระตุ้นให้ประชาชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะวัยรุ่น ให้รู้สึกรัก โกลීซิด ห่วงแหน ผูกพัน จะส่งผลให้มีการอนุรักษ์และ สืบสานประเพณีให้คงอยู่ตลอดไป

2. องค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ควรนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดเป็นนโยบายด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเป็นรูปธรรม ควรให้การส่งเสริม สนับสนุน และจัดสรร งบประมาณที่นำมาร่วมกับวัดในการจัดประเพณีลากพระทางน้ำ รวมทั้งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการ

3. องค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และสถานศึกษาใกล้เคียงควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม จัดสรร งบประมาณและร่วมจัดงาน ร่วมกับชุมชนเป็นผู้ดำเนินการทุกขั้นตอนให้ได้เข้ามามีส่วนร่วม และควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ นำประเพณีลากพระทางน้ำไปสู่วิถีปฏิบัติกิจกรรม 12 เดือนของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อส่งเสริมท่องเที่ยวประเพณีท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

4. ควรสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทาง น้ำ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคเอกชน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา วัด สำนักงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

5. กระทรวงศึกษาควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้สอนในสถานศึกษา ให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่เกิดความรัก มีจิตสำนึกหวงแหนในประเพณีประจำท้องถิ่น และมีความภาคภูมิใจต่อตนเองและชุมชน

6. วัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับชุมชนและกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกันดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ประเพณีลากพระทางน้ำให้เป็นที่รู้จัก และนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระ ในพื้นที่ตำบลท่าดี อำเภอаланสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง การอนุรักษ์และสืบสานดนตรีดีโปน การอนุรักษ์และสืบสานการประกอบเรือพระ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีการลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่สนับสนุนเวลาและเอกสารการลงพื้นที่งานวิจัยจนสำเร็จ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณท่านเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดพุทธเสมา ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป นายอำเภอаланสกา นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลท่าดีและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ที่อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ร่วมเวทีสนทนากลุ่ม และสามารถร่วมกิจกรรมประเพณีลากพระได้ทุกกิจกรรมและเอื้ออำนวยความสะดวกทุกประการ

รายการอ้างอิง

- จันทร์หา ทงสมัคร. (2541). *หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พระดบัสวิน แสนสุริวงค์ และธีรชัย บุญมาธรรม. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม*, 6(2), 13-23.
- พระไชยยา พิณบรรเลง. (2552). *การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่เรือบั้งจังหวัดเพชรบุรี เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ภาพิมล สีไหม. (2553). *การส่งเสริมประเพณีชักพระของเทศบาลตำบลวัดประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2558). *ลากพระ 2558*. นครศรีธรรมราช: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วิเชียร ณ นคร และคณะ. (2521). *นครศรีธรรมราชศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.
- สมพงษ์ จิตระดับ และอัญญมณี บุญชื้อ. (2551). *สิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมรักษ์ รอดเจริญ และคณะ. (2566). *การฟื้นฟูและสืบสานประเพณีโบราณในสังคมพหุวัฒนธรรมเมืองคอนสู่การปลูกจิตสำนึกและสร้างเศรษฐกิจฐานรากผ่านตลาดวัฒนธรรมหน้าเขามหาชัย*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.



- สุพัตรา คงขำ. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระบกของอำเภอพิบูล จังหวัด นครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 14(1), 121-131.
- สุพัตรา คงขำ และเครือวัลย์ คงขำ. (2561). แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระบกของตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 10(2), 277-288.
- อ่อนตา ยวนเกิด. (2557). *พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการทำเรือพระบกในอำเภอกาญจนดิษฐ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- อัศวศิริ ลาปี่อ และฐากร สิทธิโชค. (2566). ปฏิบัติการทางวัฒนธรรมบนฐานการเสริมพลังชุมชนพื้นที่อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี: ความท้าทายของการประกอบเครือข่ายอนุรักษ์ประเพณีลงเล ในบริบทร่วมสมัย. *วารสารวิจัยวัฒนธรรม*, 1(1), 61-91.
- Cronbach, L. (1970). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper and Row.
- Cohen, J. and Uphoff, N. (1977). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. Ithaka: Cornell University.
- Davis, K, & Newstrom, J.W. (1989). *Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.